

**La parròquia de
Sant Llorenç de Sant
Feliu de Llobregat**

500 anys d'història

La parròquia de Sant Llorenç de Sant Feliu de Llobregat

500 anys d'història

**M. Luz Retuerta
Carme Sanmartí**
(directores)

La parròquia de Sant Llorenç de Sant Feliu de Llobregat

500 anys d'història

Primera edició: octubre del 2024

- © M. Luz Retuerta, directora
 - © Carme Sanmartí, directora
 - © Lourdes Borrell, de la salutació
 - © Mons. Agustí Cortés, de la presentació
 - © Mn. Josep M. Domingo, de l'epíleg
 - © M. Luz Retuerta, textos capítols 1 i 2
 - © Carme Sanmartí, textos capítols 3 i 4
 - © Esther Hachuel, text capítol 5
 - © Ferran Prats i Jordi San José, text capítol 6
 - © Josep M. Domingo, Mercè Fernández,
Maria Tobella i Josep M. Buscà, text capítol 7
 - © Joan Torras, text capítol 8
 - © Núria Feijóo, de les il·lustracions
- © Editorial Efadós, del disseny
- © De l'edició:

EDITORIAL EFADÓS
Carrer d'Edison, 3 · Nau A
Polígon Industrial Les Torreneres
08754 El Papiol
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat · www.efados.cat

PARRÒQUIA DE SANT LLORENÇ
Plaça de la Vila, 2B
08980 Sant Feliu de Llobregat
Telèfon 93 666 12 26
www.parroquiasantllorcenc.net

ARXIU COMARCAL DEL BAIX LLOBREGAT
Carrer de Clementina Arderiu, 23
08980 Sant Feliu de Llobregat
Telèfon: 93 666 67 03
acbaixllobregat@gencat.cat
http://cultura.gencat.cat/arxius/acbl

Hi col·laboren:

Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat
Bisbat de Sant Feliu de Llobregat
Consell Comarcal del Baix Llobregat

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Acrònims:

AAV (Arxiu Apostòlic del Vaticà)
ACA (Arxiu de la Corona d'Aragó)
ACB (Arxiu de la Catedral de Barcelona)
ACBL (Arxiu Comarcal del Baix Llobregat)
ACI (Arxiu del Canal de la Infanta)
ADB (Arxiu Diocesà de Barcelona)
AHC (Arxiu Històric de Cardona)
AHCB (Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona)
AHDSFLL (Arxiu Històric Diocesà de Sant Feliu
de Llobregat)
AHPB (Arxiu Històric de Protocols de Barcelona)
AMSJD (Arxiu Municipal de Sant Joan Despí)
APSL (Arxiu de la Parròquia de Sant Llorenç)
BC (Biblioteca de Catalunya)

ISBN:978-84-19736-77-2
Dipòsit legal: B-17089-2024

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només es pot fer
amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció
prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar
algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO
(Centre Espanyol de Drets Reprogràfics). www.cedro.org

Agraïments

Als arxivers i arxiveres Joana Alarcón, Josep M. Martí Bonet i Montse Cabassa de l'ADB; a Leonor Parreu de l'ADSFLL; a Antoni Albacete i Jordi Tor de l'AHPB, i a Clara Jáuregui de l'ACB per les facilitats que ens han donat per consultar i reproduir la documentació.

A Manuel Carrión, Josep Fernández Trabal, Joan Carles de Miguel i Jaume Riba per l'atenta lectura dels capítols 1, 2, 3 i 4, i a Quim Sedó com a lector del text i per les informacions que ha facilitat del capítol 2.

A María Concepción Rodríguez, Antoni Romagosa i Jordi Ferrer per les informacions que han proporcionat sobre el capítol 5.

A Pere Bosch, Josep Faura, Jaume Sedó i Joan Zapatero per les entrevistes que van fer Ferran Prats i Jordi San José, i a Xavier Aranda, Magda Buscà, Xavier Cortés i Valentí Grané per la revisió d'alguns apartats del capítol 6.

A Jaume Armengol, Jordi Cardona, Miquel Castells, Isabel Fatsini, Lluís Fernández, Felip López, Pere Milà, Salvador Obiols, Maria Teresa Ollé, Joan Oñate, Gemma Subirana i Josep Torrente per les informacions sobre els grups parroquials del capítol 6.

A Xavier Armengol, Jordi d'Arquer, Montse Baleta, Manuel Barrios, Rafi Jurado, Francesc Nicolau, Joan Pere Pulido, Anton Roca i Francesc Nicolau per la seva col·laboració en el capítol 7.

A Maria Lluïsa Herrero i Amparo Cortés per les seves informacions sobre el capítol 8. A la comissió del llibre dels 500 anys: Joan Francesc Cortés, Carles Lorenzo, Enric d'Ossó i Núria Rajadell.

A Gerard Carrión, Joan Lorenzo, Mireia Muñoz, Javier Oliveros, Maria Rodríguez i Marc Rius pel seu suport tècnic.

Índex

Salutació	11		
Presentació	13		
CAPÍTOL 1			
El llarg camí per ser església i parròquia independent (segles XI- XVI)			
<i>M. Luz Retuerta</i>			
	15		
• Els orígens	15		
• El naixement del lloc de Sant Feliu	17		
• Sant Feliu: centre d'una dominicatura dels comtes de Barcelona	21		
• De lloc a vila sense parròquia pròpia	23		
– Els sagraments en una vila sense parròquia	25		
• L'inici d'un llarg camí de litigis i plets	27		
– Disputes entre els rectors de Sant Joan i de Sant Just	27		
– La capella de Sant Llorenç	31		
– La llavor de la lluita per una parròquia independent	31		
• La crisi dels segles XIV-XV, la porta d'entrada a les transformacions	37		
– El culte en temps de crisi i intents de redreçament	38		
– Disputes entre santjoanencs i santfeliuencs de la parròquia de Sant Joan	42		
– El Consell de la vila en la lluita per una parròquia pròpia	44		
• De la revolta pagesa a la rebel·lia parroquial	45		
– Els rectors contra els habitants de Sant Feliu (1489-1499)	46		
– De l'excomunió al pacte	54		
		– El clergat i la vila de Sant Feliu abans de la creació de la parròquia	57
		– Les capelles a principis del segle XVI	58
CAPÍTOL 2			
La creació i consolidació de la parròquia de Sant Llorenç de Sant Feliu. Segles XVI a XVII			
<i>M. Luz Retuerta</i>			
	65		
• Introducció	65		
• Forma de provisió, funcions i dotació del nou rector	66		
• Límits de la nova parròquia	70		
• L'església parroquial a partir de la creació de la parròquia	70		
– Les fonts baptismals	72		
– La construcció d'un nou temple en dues etapes	73		
– El campanar i les campanes	79		
– Mobiliari de l'església	81		
– La sagristia, el confessorari i el cor	81		
• Edificis vinculats a l'església parroquial	82		
– El fossar i el cementiri parroquial i els vasos sepulcrales	82		
– La rectoria	82		
– L'hospital	82		
• El culte arran de la Contrareforma	83		
– Els rectors de la parròquia de Sant Llorenç abans i després del Concili de Trento	86		
– Batlle i jurats, obrers i sagristans. Vida civil i vida religiosa	86		
– La parròquia, la Inquisició i els familiars de la Inquisició	88		

Salutació

Lourdes Borrell Moreno

Alcaldesa de Sant Feliu de Llobregat

La parròquia de Sant Llorenç és una institució que ha estat testimoni i protagonista de l'evolució de la nostra ciutat. Des del 1524, la parròquia ha estat molt més que un edifici; ha estat el cor espiritual i social de Sant Feliu de Llobregat. Va ser fundada en un temps en què la comunitat i l'ajuda mútua van establir les bases del que som, posant al centre els valors fonamentals que van ser refugi en temps de dificultat, lloc de celebració i, sobretot, un símbol de la nostra identitat. Amb la celebració dels 500 anys de la parròquia de Sant Llorenç, hem tingut la gran oportunitat d'investigar i fer possible la creació d'aquest llibre, que ens ajudarà de segur a conèixer millor la nostra pròpia història. La parròquia ha crescut i canviat juntament amb la ciutat, reflectint les grans transformacions al llarg dels segles. La seva creació i desenvolupament han estat molt lligats a la història de la nostra ciutat, que va començar com una petita comunitat agrícola, i que ha crescut fins a convertir-se en una urbs dinàmica i diversa. Però la parròquia que avui veiem és fruit d'un procés històric que s'inicia el 1002 amb la menció escrita sobre una capella construïda sobre una vil·la romana anomenada «Ticiano», segons restes trobades a la Torre de la Presó (I-V dC), i que culmina el 2004, quan la parròquia de Sant Llorenç va esdevenir catedral: una catedral per a la capital del Baix Llobregat, continuant amb la seva essència de ressorgiment i reinvençió constants. La col·laboració entre l'Ajuntament i la parròquia sempre ha anat lligada en molts àmbits de la vida quotidiana i és fonamental en la consolidació de l'assentament a la regió, ja que fomenta la cohesió social i cultural de la comunitat. Amb aquest llibre celebrem mig mil·lenni d'història: cada pedra, cada vitrall, cada racó de Sant Llorenç conta una història de comunitat i de resiliència. Aquest aniversari ha de ser una nova oportunitat per reforçar els lligams comunitaris per fer un Sant Feliu de Llobregat inclusiu i solidari.

Vull felicitar totes les persones que ho han fet possible.

Continuem construint junts molts segles més d'història i de comunitat a la capital del Baix Llobregat!

Presentació

+ Agustí Cortés Soriano

Bisbe de la Diòcesi de Sant Feliu de Llobregat

Se'm demanen unes breus lletres que acompanyin, des d'una perspectiva de pastor de la diòcesi, l'edició d'aquest meritori llibre *La parròquia de Sant Llorenç de Sant Feliu de Llobregat: 500 anys d'història*. Tot i merèixer aquesta invitació una resposta molt més àmplia i profunda, em limito a expressar el que significa la recepció «eclesial» avui d'aquesta obra.

D'ençà que la parròquia de Sant Llorenç està lligada íntimament al mateix cor de la diòcesi, tot allò que aquesta comunitat cristiana ha viscut i viu, d'una manera o d'una altra, ens interessa a tots els diocesans. Així, particularment, la seva història. Una història, ja llarga, que aboca a la maduresa de 500 anys. Benvingut, doncs, aquest esforç, que reflecteix una tasca, de vegades feixuga i sempre meritòria, que ens permet tenir davant els ulls el camí fet pels nostres germans al llarg de segles, travessant vicissituds tan diferents.

Tot acceptant la diversitat d'autors i la diferent ponderació que mereixen les col·laboracions, potser el més valuós d'aquest esforç és la recopilació de dades situades històricament. Sense el treball dut a terme, els fets aquí consignats podien caure en l'oblit, i l'oblit sempre és dolent per a una comunitat cristiana que des dels inicis de la fe beu de la font de la seva memòria.

Però, per tal de rebre conscientment aquesta obra, hem de reconèixer que, sobretot pel que fa a la història més recent, hi ha selecció i interpretació de dades. De fet, obre molts interrogants, que no troben resposta en el mateix llibre. Potser és inevitable, si volem entrar-hi. Tot i això, el cristià que llegeix avui aquest treball, a més de demanar màxima objectivitat, sap que la història «més vertadera» de la comunitat cristiana sempre serà més rica i matisada. Fer aquesta història requereix temps, perspectiva àmplia i dedicació.

Agraïm que aquest llibre ens obri nous reptes: no solament mantenir una mirada adient sobre el nostre passat, assumint-lo i donant gràcies al Déu de la història que ens ha portat fins aquí, sinó també continuar «fent-la», amb l'ajut de l'Esperit, mirant que la nostra comunitat esdevingui un veritable lloc cada vegada més evangèlic.

propi nomine ego Guadallus p[ro]p[ri]us adalberti. venditor sui tibi b[ar]...
...uendo t[ibi] alodem meū id est mansione. & curis cū
alodū que est in curru. & ipsū alodū ubi sunt h[ab]itaculū et cetera. scilicet feli
... totū ab integro. Et est hoc omnia sup[er]scripta in comitatu bar
... s[an]cti iohannis d[e] lubricato. & s[an]cti iustini d[e] uero. Et aduentu m[er]iti p[ro]
... Et affrontat p[ro]p[ri]a omnia. D[omi]ni parte curru. m[er]ita d[e] adalbertus elle
... adalbertus l[ib]er p[ro]p[ri]a. D[omi]ni meridie. m[er]ita d[e] bonifilii p[ro]p[ri]a. m[er]ita d[e] m[er]ita
... que t[ibi] t[ibi]. Quarta it[er] affrontacione includunt i[n] c[ir]ca t[ibi] t[ibi]
... p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a unius. xx. auri puri barchinone que t[ibi] t[ibi] m[er]ita
... omnia que t[ibi] uendo d[omi]no iure intuo t[ibi] t[ibi] d[omi]ni d[e] potesta
... O si ego uenditor aut aliquis homo sexus uerius que hoc t[ibi] t[ibi]
... componat aut componat tibi p[ro] dicta omnia in duplū cū omni sua meliora
... detū est hoc. in. lous february. Anno. M. c. viii. p[ro]p[ri]a her
... hanc p[ro]p[ri]a t[ibi] t[ibi] d[e] firmam firmam que rogauit. constanti

S. f. Guadallus. S. f. Berengario. t[ibi] t[ibi]. d[e] m[er]ita

S. f. bellhomini cognom[en]to Gerallus leuita exar[chi]p[iscop]i

S. f. Guadallus iudex.

Capítol 1

El llarg camí per ser església i parròquia independent (segles XI-XVI)¹

M. Luz Retuerta

Els orígens

La creació de la parròquia està estretament lligada a l'evolució del culte religiós d'una petita comunitat d'homes i dones del lloc, i, més tard, de la vila de Sant Feliu, al llarg del temps.

El primer poblament de la zona va néixer vinculat a Barcelona, entorn de dos itineraris de la via Augusta: la via Provençana i el camí ral. Ambdues vies sortien del coll dels Enforcats (l'actual plaça d'Espanya) i seguien itineraris diferents. La via Provençana passava per Hostafrancs i la Bordeta, travessava els nuclis de Sants, l'Hospitalet, Cornellà i Sant Joan Despí, i arribava a Sant Feliu.² En un punt concret de Sant Feliu conflua amb el camí ral que passava per Esplugues de Llobregat i Sant Just Desvern.

Prop de l'encreuament d'aquests dos camins, a tocar de torrents i rieres, en indrets lleugerament elevats en relació amb la plana d'inundació del Llobregat i les rieres, es van emplaçar vil·les romanes o tardoromanes. Ho il·lustren les restes arqueològiques que es van trobar sota l'actual plaça de la Vila (ca l'Estanquer, segles IV-V dC) i a la Torre de la Presó (I-IV dC), on es van localitzar restes d'un sarcòfag paleocristià. L'emplaçament d'aquestes vil·les a tocar dels camins i amb bona provisió d'aigua era estratègic. Tenien bon sòl per a l'agricultura, amb la terra fèrtil d'al·luuiv del pla que propiciava el conreu de cereal, petites zones d'horta i altres conreus diversificats, i disposaven de les argiles marronoses associades a graves i crostes calcàries

¹ Aquest capítol i el següent són part del projecte d'R+D+I PID2022-139652NB-I00 del Centre de Recerca d'Història Rural, Universitat de Girona, finançat per MCIN/AEI/10.13039/501100011033 i «FEDER Una manera de hacer Europa».

² VIVES, Miquel (2007). *L'evolució històrica de la xarxa viària entre el Llobregat i el Foix*. Barcelona: Universitat de Barcelona. Facultat de Geografia i Història <<https://www.tesisenred.net/handle/10803/2604#page=1>> [Consulta: 20/11/2023].